

NOVICE

kmetijskih, obertnijskih in narodskih reči.

Novice izhajajo v Ljubljani
vsak teden dvakrat, nam-
reč v sredo in saboto.

Odgovorni vrednik **Dr. Janez Bleiweis.**

Veljajo za celo leto po pošti
4 fl., seer 3 fl., za pol leta
2 fl. po pošti, seer 1 fl. 30 kr.

Tečaj XI.

V saboto 1. oktobra 1853.

List 79.

Gospodarske skušnje.

(*Skušnje o grojzdnih boleznih*) naznanja iz Štajarskega ondašnji časnik kmetijske družbe, iz katerih važniši reči povzamemo. Vredništvo modro opominja vinorejce, da naj zvesto pazijo in zvedbe na znanje dajejo: kje, kako in kdaj se prikazuje boleznin, ker to je prvo, da lastnosti bolezni spoznamo; potem se le in iz veliko tacihi zvédb se bojo dali vzroki njeni in pripomočki znajti. V brajda se naj raji prikade tertja boleznin, in bolj ko so terte na soncu in poleg zida pod strešjem, raji jih napada. Štajarski vinorejci meni, čeravno terta potrebuje le celó malo mokrote (vlaže), ker vino je stanoviten sovražnik vode, ji vendar prevelika suša o tisti dóbi škodje, ko se več soka v nji izdeluje in ko se terde jagode imajo mečiti. Ako takrat nima potrebne moče, ne more zoriti, tedaj začne vneti, se zgérbi, in kakor umirajoče truplo zapade plesnivosti itd. To preobilno sušo od tert odverniti, so začeli nekteri vinorejci (tudi v vertu kmetijske družbe v Gradcu so to skušili) terte pridno z vodo polivati, in že bolešno grojzdnje se je spet zboljšalo in zdravo ostalo. Se vé da polivanje tert v celem nogradu je malokterikrat mogoče. Škropenje z žvepleno vodo in apnéncat ni nikjer nič pomagalo.

Dalje so skušnje učile, da so terte toliko bolj boleznin podveržene bile, kolikor višji in stareji so bile, — kolikor bolj jih je odkrite od perja sonce prepekalo; v teški poverh s skorjo pokriti zemlji so terte bolj boleale, kakor v rahli, ker taka moč lože skoz sé spuša. Terte na brajdah pokrivati s košatimi vejami, je ohranilo terto zdravo. Poznejji plemena, posebno Trolingar, muškati in šilher (Wildbacher) so boleznin veliko bolj podveržene od zgodnjih. Na ravno tisti terti so bili nekteri grojzdi bolni, nekteri popolnoma zdravi, zlasti taki, kiso bolj zdolej proti zemlji viseli. Če je nograd s tertami gosto zasajen, je boleznin bolj obvarovan bil, morebiti zato, ker se zemlja ne more popolnoma izsušiti. Škodljivo je tersju perje oberati. Če se je terda skorja po zemlji naredila, naj se berž okoplje.

(*Zoper kuge, ktera med perutnino v več krajih hudo razsaja*), so se s soljo vred roštane brinjeve jagode in med pičo bolne živali pomešane, tu in tam koristne poterdile. (Kaj pa, če žival več ne je?)

(*Čebele so tudi za sadjorejo koristne*). Čbela pomnožuje rodovitnost vsih koristnih rastlin, zato ker polajša oplodenje njihovega cvetja. Sadni vert, v katerem ali blizu kterega čbelnjak stoji,

bo vselej več sadja imel, kakor ravno tak pa delječ od čbel preč. Marsikteremu sadjorejcu so že pridne čbelice k obilnišemu sadnemu pridelku pripomogle, brez da bi bil zato vedil.

Zlate pravila za kmetovavce.

(Spisal K. Fišer, fajmošter.)

(Konec.)

6. Ne bodi skop, kjer ni treba.

Skopost ondi, kjer je ni treba, je le škoda. Ne bodi skop proti svojim poslom ali delavcom. Sej boš zavoljo tega le ti škodo terpel. Slabo ti bodo delali, škodovali pa, kjer bodo le mogli, ali saj škode ne overali, kjer bi jo zamogli. Daj raji pridnemu delavcu en groš več in bolji hrano; desetérkrat ti bode povernil; posebno ob žetvi je na to paziti, kjer se mora pridniši in delj časa delati, da se žito prej in brez škode pod streho spravi. — Ne bodi skop pri napravi dobrega orodja, z dobrim orodjem vsak raji dela, se več opravi, in delo je tudi boljši. Z dobrim drevésom boš svoje njive boljši preoral, kakor s slabim, in živina ne bo toliko terpela. — Ne bodi skop pri živinski klaji. Dobro rejena živina ti več dobička donša, kakor na pol lačna. Ako rediš svojo živino dovoljno, ti ne gré piča v zgubo; zametuješ pa še to, kar ji pokladaš, če jo slabo in le na pol rediš. Na pol storjeno ne velja nikjer nič.

7. Bodi zjutrej prvi na nogah, zvečer pojdi poslednji spat.

Ako tega še storiti nemoreš, nisi še ne pravi hišnik, ne pravi gospodar. Ravno zjutrej in pozno zvečer je treba pri umnem gospodarstvu nar bolj paziti, da se kaj narobe ne naredi. Ako tako ravnaš, boš marsikaj nerodnega pri družih, pri sebi pa večkrat kako škodo zabranil in overl.

8. Počni vse o pravi dóbi, in ne zanemarljaj pri kmetijstvu dela o pravem času.

Leto berž mine; mine spomlad, poletje, jesen in zima, in z njim preteče ravno tako urno tudi stanovitni krog kmetijskih opravkov. Pri kmetijstvu ima vsako delo svoj čas, in se mora le takrat, ne pa drugikrat opraviti; drugikrat bi se le slabo, ali pa celó ne dalo opraviti. Dostikrat se mora delo hititi, včasih pa tudi odložiti. Zato pazi skerbno, da ne zanemarljaš pravega časa. Vsaka zanemara ti zná škodovati. Ti si nemoreš ne časa ne vremena odmeriti, kakoršnega bi rad; vzeti moraš, kakor pride. Zato pa tudi glej in čuj, da ne zanemarljaš vgodne dóbe in ne zamudiš pravega časa, in nevgodnega ne porabiš. Hudi nasledki radi pridejo.